

Összeadó: WIT LÁSZLÓÉ
Összeállítás: 10E0E: 1978.

TART.: CSURGÓNAGYVÁRTON A NÉPRŐVÉSZET
TÜKRÉBEN

17 lap, 16 félt, 4 rajz

Földrajzi mutató: CSURGÓ

Szakmutató: VII,
XIV,

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁROZÁS

ÁTVEZETVE AZ 1945. LTK. 4242-es TETELÉ MÓL

v/6/39

4242

Étkezési és gard. már leadta:

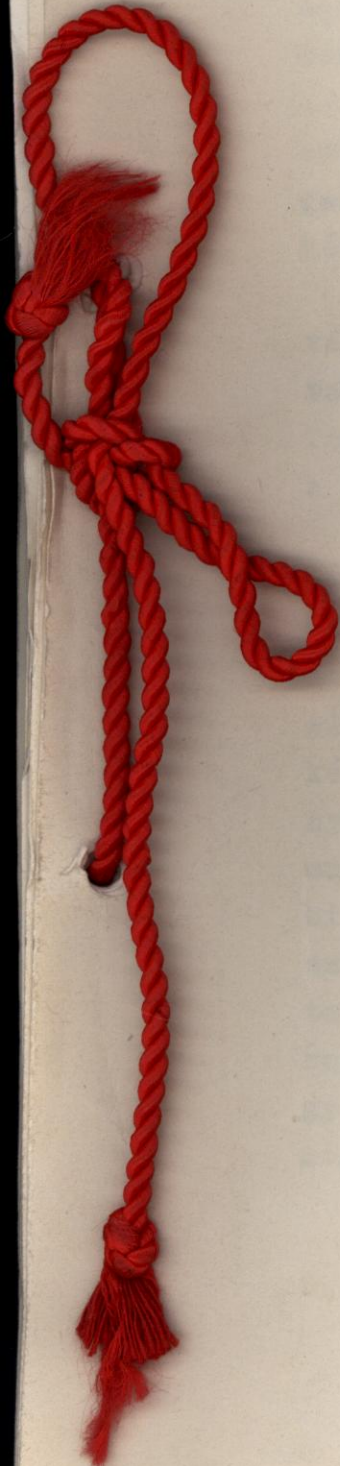
CSURGÓNAGYMARTON A NÉPMŰVÉSZET TÜKRÉBEN
/ÁTFOGÓ KÉP SZÓTTESÉRŐL ÉS ÖLTÖZETÉRŐL/

KÉSZITETTE

WITT

LÁSZLÓNÉ

CSURGÓ 1978.

BEVEZETÉS

Tisztelet a múltnak! Talán így a leghelyesebb hozzá fogni e munkához, mely ismertté kívánja tenni egy falusi nép szőttését, vele kapcsolatos munkáját, és az öltözködés szép gazdag szokását, színes világát.

A falusi nép is igyekezett megteremteni magának mindazt, ami az életben szükséges. Szébbé kívánta tenni házáat, gazdaggá öltözetét a türelmet igénylő munkával, a szöttés készíttéssel.

Most, amikor hanyatló félben van a régi paraszti művészkedés, és átlép teljében a mába, legalább emléke maradjon fenn. Örködni kell a hagyomány és a népművészet felett. Megtartani igyekezni mindazt, ami a múlté, de szép a jelenben is.

Csurgónagymarton azokhoz a falukhoz tartozik, akik igyekeztek átlépni a múltból a fejlett jelenben lakás és öltözködés terén egyaránt. Alig akad még idősebbek közt is, akik őrzik a múlt népviseletét. N épviseleti ruhadarab elvétve akad. Szöttés minden családnál található még, de készíttésével már senki nem foglalkozik. Úgyes kezű asszonyok ma is élnek a faluban, akik ismerik a szövés minden munkáját. Érdemes lenne újból feleleveníteni ezt a munkát, hisz vitathatatlan szépsége és gazdagsága. Tán akadna olyan asszony, aki ismét szövőszék mellé ülne, és esetleg megtanítana másokat is. A bemutatott szöttésdarabok mutatják, hogy még eladásra is szépek lennének. Igaz mezőgazdaságunk gyors átalakulása megváltoztatta a paraszti életformát, de mért ne élhetne tovább népművésze ma és holnap is.

A kender és a len termelése.

A parasztasszonyok maguk termelte kendert, és lent dolgoztak fel szövésükhöz.

A kendert a kijelölt kenderföldön termelték. Minden évben ugyanazon a területen. /Hosszi réti dűlő - Gágy felé./ Minden évben trágyázni kellett ezt a földet. 200-300 □- ölt vetettek szükségszerűen. Ha eladósorban lévő lány volt a családban, akkor többet vetettek. A talaj előkészítése: őszi, tavaszi szántás. Április 20-dika körül vetették el a magot. /Volt ahol májusban./ Sűrűre vetették a kendermagot, hogy vékony szárú legyen. /Kézi vetéssel./ Minden lépésnél szórták a magot. /A búzát kétlépésenként szórták./ Két féle kender van, virágos, és magos. A virágosat előbb kinyűtték, agusztusban. A magos kendert a mag megérése után. Kisebb kévékbe kötötték, és áztatni vitték.

A lent nem mindig ugyanarra a helyre vetették. Talaj előkészítése: őszi, tavaszi szántás. Március a vetés ideje. Gyomtalan földet igényel. Nyűvés júniusban. Rendekbe rakták le, és 5-6 napig száradni hagyták. Meg is forgatták. Száradás után kévékbe kötötték. Szálából kötelet készítettek és azzal kötötték össze. Előfordult, hogy sásból készült kötelet használtak. 1945. - után spárgával kötözték.

A kender és len áztatása.

10-15 áztató -tava volt a falunak. Ezek saját tulajdont képeztek. Legtöbbje a hosszú réti dűlőbe volt, a kenderföld végében. Alsó réten is volt néhány. Akinek nem volt saját "áztató-tójjá", az kölcsön kérte más-tól. Csak megkellett várnia amíg a gazda végez az övével.

A kévéket összefűzték, két hosszú nyomatékfát tettek rá és tuskóval nyomatták a víz alá. Egy hétig áztatták a kendert. A len kevesebb napot igényelt.-/3-4 napot./"Látószálat" visznek haza egy hét után, és megállapítják, hogy eleget ázott-e a kender, vagy éppen a len. /Mikor melyiket áztatták./ Akkor lehet kezdeni a kiszedést, ha megtöréskor a hánca megmaradt, vagy szála lefejtett. A kiszedéshez több személyre van szükség. Cságlával, kapacsral part felé húzogatták a kévéket. Leszedték a nyomatékot, és a kévéket

jól megmosva partra dobálták. A kvéket tövire állítva szétthúzták és szárogatták. Száradás ideje nem meghatározható, mivel függött az időjárástól, és a szál vastagságától.

A kender és a len kikészítése. A megszáradt kvéket hazaszállították. Tilolás előtt újból szárogatták. Főrró napra tették, este letakarták. Esős időben kemencébe tették száradni. A kendert vágják, a lent törték. Utána tilolták. A tilolás után következett a "gerebenezés", - osztályozás. /"Szála szöszi komámasszony"/. Ezt akkor monták mikor "gyaratták" az anyagot./ Első kiválasztás a kóc, a második a szöszi, harmadik a szála volt.

A fonás. A fonást kerek rokkán végezték. Ezzel gyorsabb és szebb volt a munka, mert kétkézzel dolgozhattak. A kócból font fonalból készült a ssák, ponyva és néha lepedő. Szösziből a hétköznapi használt ruhadarabok, - szakasztóruha, abrosz, "lepődő, türüköző". Szálafonalból a finomabb ruhák, - bőgatya, ing, bokrosing, diszkendő, vékaruha, kosárruha, ünnepi abrosz.

A fonóba járás nem volt divat a faluban. Nagyobb családok mint pl: ahol 4-5 asszony is volt, közösen megosztva végezték a szövással kapcsolatos munkákat. Előfordult ugyan az is, hogy rokonok vagy szomszédok összejártak együtt dolgozni.

A cérnakészítés a fonáshoz tartozik. Az első fonásnál az egyenletes vastagságra kellett ügyelni. Második fonásnál a sodrás műveletére. Szálából sodrosabb volt a fonál. / Ez a művelet a cérnamotozáás./

Fonással kapcsolatos tréfálkozások: A jó ívós asszonyok megtréfálására a kóc közé kötötték a pincekulcsot és csak akkor mehetek el inni, amikor a kulcshoz értek.

Ha az eladósorban lévő lánynak nem akadt vőlegény ezt monták: -"Húshagyó, húshagyó engem itthon hagyó,

de sok kócot - mócot megfontam
mégis itthon maradtam.

Húcsú te véngöbe, ögyön mög a vén fenye.

Tégedse őtek meg, engem se vittek el."

Tekerés. Az orsókról feltekerték áspára a fonalat. 4 orsót tekertek, kötöttek egybe.

Fonálmosás. Kétféleképpen hallottam. Mindkettőt ismerte-

tem. 1. "Esőbe" a nyálát kellett elvenni. "Nyálas fonál"/ Teknőbe, vagy szapusajtárba rakták a fonalat. Főrrő vízzel leöntötték, és hamut hintettek rá. Ebbe meghuzogatták a fonalat. Egy nap öntötték, egy nap ázott. Újból felmosták, amíg fehér nem lett. Ez a munkafolyamat 5-6 napig tartott.

2. A fonalat teknőbe hidegvizbe áztatták egy napig. Utána hamuval szórták be. Meleg kemencébe tették egy éjjeire. Kiszedve a kemencéből, kimosták a hamuból, és párolták. Ha nem volt elég fehér a fonál, újból kezdték előlről. /Klórmésszel 1940-es évektől kezdtek fehéríteni./

A lugos vizből patakon mosták ki a fonalat. Télen is lejártak a patakra mosni. Ez a mosás csapkodás munkafolyamattal történt, mosólapickával.

Tökéletes, teljes száradás után lehetett csak gombolyítani a fonalat, mert nyirkos állapotban megpenészesedett, amit kimosni nem lehetett.

Motóllázás, - "gombolértás".

Kikeresték a tekert fonál jó végét. Ez annyit jelent, hogy folyamatos gombolyítást biztosít. Nem kell átszedgetni a gombolyagot. Kétféle gombolyításról hallottam. "Kornicába" gombolyítás, és gombócokba gombolyítás. Az utóbbi volt az általánosabb.

Fonalvetés a forgóra. A forgóra való felvetés a szövést megelőző művelet. Ezen mérték és számolták ki, milyen hosszú és széles vásznat akartak szőni. Kimérték hány "róf" hosszú lesz a vászon. Egy felvetés 30-50 rófból állt. Szélessége 75 cm, de ez változott a borda szélességétől. A fonalakat számolták, 3 szál egy ige, 10 ige az 30 szál, - mely 1 "pászma". A borda mérete 8-as, 11-es, 12-es, 13-as és 14-es. A nyistbe szálanként, a bordába kétszálanként kell behúzni a fonalat.

A forgóról leszedett, láncba kötött fonalat a szövőszékre feihelyezik. - /"Leszödögetik" a fonalat./ /"Főhúzták a szűjőfára."/ Ahogy hajtották fel a fonalat, egy-egy tekeréshez vesszőt tettek. "Csinpálcát" - de "kórónak" is hívták. Ez tartotta a fonalat, hogy be ne vágódjon. Szorosabb legyen a tekerés. Feltekerésnél nem szabad a kezét csúsztatni a fonalon, mert összehúzódik és szövésnél szakad. Nyistbe fűzik a fonalat, még tesznek közéje két pálcát, hogy a keresztje meglegyen. Utána fűzik a bordába.

A nyistbefogás műveleténél a nyistet jó erős madzaggal /spárgával/ bekötik a fürgettyükbe. A két nyistet felrakják a szövőszék előre nyúló részére.

A bordába fogás műveleténél a fonalat kis csomókba kötik a borda előtt. Fontos, hogy a szálak sorrendje hibátlan legyen. Következik a fonalak bekötése a vászon zubbolyra. A bekötésnél a szála volt fölvetve, a szösziből fonál pedig rászórva. Bordából a fonalcsomókat bekötőbotra erősítették. Két szélső csomón kezdték, folytatva a középsőn, és jobbról, balról arányosan folytatva.

Fontos még megemlíteni a szövőszék szilárd beállítását. Beállításához legalább 2-3 személy kell. Legfontosabb, hogy az oldalfák derékszögben legyenek, és a felszerelt vászontekerő rudak párhuzamosak egymással.

A lábittó beállítása: egyik lábittó az egyik nyist közepére, a másikat a másik nyist közepére kell állítani, erősíteni. A lábittó lenyomásával az egyik nyist le, a másik felfelé megy és szétnyitja a fonalat. Vetélőt átdobják a szétnyitott fonál közt. Bordával maga felé húzza, igazítja a fonal sort. Ez ismétlődik. Ha ballábbal nyomta a lábittót, akkor balkezzel balfelől dobta a vetélőt. Ha jobb lábba akkor jobbkezzel, jobb felől dobta a vetélőt. Oda-vissza menet, közben nyist és borda zárással. A vászontekerő dorongra először a kétoldalt ráerősített spárga tekeredett, és ez a vászon alatt maradt. A dorongra 50 m. /rőf/ vászon fért fel. Vetélővel a sima vásznat szőtték. A felszedéseshez fából készült pálcikát, szedőtűt használtak. A fonalakat

kézzel szétnyitották, a nyist mögött is széjjei nyílt, itt bújtatták át a szedődeszkát a nyiláson. Ehhez két személy kellett. A nyist mögött álló a deszkát állítja vagy éppen fekteti. A mintákat kiszámolással szőtték a vászonba.

Áttérve a házi szőttesből készült használati darabok ismertetésére, melyeknek fontos szerepük volt a mindennapi életben. Megjegyezni kívánom, hogy kezdetben nagyon egyszerű, szegényes diszítést használtak. A későbbiek folyamán mint több és több diszítő motívummal diszítették szőtteseiket. Minták formája mértani és növényi alakú. A szaggatott minta az 1930-as évektől lett divatos.

Az abrosz több használatával találkozhatunk. Így pl: réteshúzó abrosz, vetőabrosz, karácsonyabrosz, vagy ünnepi abrosz. Anyagukban is eltérnek. A vető és réteshúzó abrosz durvább - kender és len vászonból készült. Az ünnepi len és cérvászonból. Az ünnepi abrosz felszedéses, diszített. Régen ez is csak egyszerű csikozással készült. /Az 1800-as években./ Az abroszok két darabból lettek összeállítva, /összeeresztve/, vagy simán összevarták, vagy "csetóttal" tódták össze. A szőttes szélessége a szövésnél korlátozott, 75 cm. a legszélesebb. Így a szélesebb formát igényelt darabot, mint pl. az abroszt csetóttal tódták össze. A csetót összeeresztő szalagot takácsok szőtték, és vásárba árulták. Kevés esetben készítették otthon.

Egy nagyon érdekes használati abrosz a "Keresztelő abrosz". Anyaga cérvászon, bordó pamut mintával. Ünnepi abroszhoz méltóan gazdagon diszített. Összeeresztés szintén csetót. Mérete nagyobb az átlagosnál, és változhatott még nagyobbra. Azért, hogy egy abroszhoz férjen az összes koma. Mert ha nem, ilyen teríték volt kereszteléskor, akkor sértődésre adott okot. Az abrosz mérete tehát függött a komák számától. /A reformátusoknál divat volt még a tíz koma is./ Mindig volt készen abrosznak való végvászon. Így nem okozott gondot, ha sok komát hívtak.

Szakasztóruhát len és kenderfonalból szőtték. Egyszerű festett - cérvászon csikozással díszített. Négyzet alakú. Szerepe, kenyér és tézstasütéskor használták. Szakajtóba terítették és úgy teszik a tézstát bele. Ellentétes sarkokat egymásra hajtották.

Kosárruha négyzet alakú, de néha van eltérés a hossz, és szélesség mérete között. Minősége és diszítése eltérő. Attól függött milyen alkalomra készítették. Mezőre egyszerűbb díszítésű, körbecsikosat használtak. Piacra, lakodalomba menetkor, keresztelőkör gazdagon széles felszedéses mintával díszített kosárruhát vittek.

Vékaruha téglalap alakú. Jóval nagyobb a kosárruhánál. Mérete: 166 X 61 cm. Ennél is megemlíthető a két fajta, egyszerű és gazdagon diszített. Fejvékát takartak le vele. Ha "paszitát" vittek akkor a diszesebbet használták. Mindennapi használatra jó volt az egyszerű "fejtölössen" készült vékaruha is.

Diszkendő- "disztürűköző". Három fajta használati türűközőt szőttek. Diszkendő az ajtó mellett lévő diszkendő tartón lógott. /"Esőszobában"/. Kendőzőt akkor tettek ki, ha vendég érkezett a házhoz. A vendég törölközőt benne. A mindennapi használatra készült türűközőt durva anyagból szőtték.

Lepedő kender és len vászonból készült. Két darabból összeállított a célnak megfelelő mérettel. Összeeresztése sima kézi varrással történt.

Halottas lepedőt finom bóti fonalból szőttek. Egyik vége gazdagon diszített. Ez került a fej felől, mely kिलógott a koporsóból. Már kihalottozáskor is alatta van, és vele együtt emelik a halottat a koporsóba. A kihalottozás egy ősi falusi szokás, mely még ma is él. / A halott alá és fölé diszes lepedőt tettek. Erre jött a sok kasmirkendő gazdag színes ruha tömb. Siratással színezve az alkalmat. Előre megírt szöveg nem volt. Azt mondták ami éppen az elhunytáé. Pl. /"Jú járt az ücsém, szép jepedő van alatta"/. /"Még tegnap is a kerítést csinátuk"/. Maguk egyszerű nyelven sirattak.

Ide sörölvé említem meg, hogy a reformátusok nem ajándékoztak szőttest temetéskor. Sem a papnak, sem a kántornak. Elemben az evangélikusok és a katolikusok igen. A legszebb kosárruhát adták ajándékba.

Halottas gyászgarnitúra a népszokásnak egy kiemelkedő fázisa. Minden családnál megtalálható. Halál esetén lakást diszitettek és diszitenek vele. Az 1800-as években a garnitúra fehér diszitással készült, mivel a gyászviseleti ruha is fehér volt. Később az 1900-as évek elején már fekete és kék pamuttal diszített halottas garnitúra lett divatos. /1910. körül a kékfestő ruhába is gyászsoltak./

Három darabból áll a gyászgarnitúra: abrosz, diszkendő és tükörruha.- /Tükröt takarnak le vele./

Az abrosz mérete: 165x135 cm., mintája - nagy csillagos, és horgos. Diszkendő mérete: 146 x 51 cm., mintája - alulról - láncos, csillagos sor horgos között, macskanyomos, szilvamagos, - nagy sor: csillagos, két szélén tölgyfaleveles, macskanyomos, csillagos, horgos széllel, baracmagos. Tükörruha mérete: 65 x 52 cm., mintája - szilvamagos, horgos, baracmagos, horgos, macskanyomos, horgos, baracmagos, horgos. /Soronkénti ismertetés./
Az itt ismertetett garnitúra, anyaga cérna vászon, fehér pamut mintával, Csurgónagymartonba készült. 1840-es években Kovács Ferencné szőtte.

Öltözködés.

A házi vászon szövésének nagy szerepe volt az öltözködésben. Az 1800-as években úgy a férfiak mint a nők vászonruhát viseltek.

A legidősebb asszony a családban a nagy szülő. A család öltözködéséről gondoskodott. Kinek milyen ruhára van szüksége. Házilag szabtak, varrtak minden ruhadarabot. A család asszonyai kézi varrással varrták meg az egyes ruhadarabokat, inget, bőgatyát, szoknyát, kötényt, bokrosinget stb. Amit azután kivarrással, himzéssel díszítettek. A bőgatyára rojtot készítettek. 3-4 összehajtásból készült a rojt. Azsurral dolgozták össze, vagy alávarrták. Szálat húztak, és a szálaknál elvarrták sziprikálták. A pertlit hosszú fatüvel fűzték a gatyába. Ezen könnyű volt ráncba szedni. A férfi ingek elejét, ujját gazdagan himezték. Férfiaknak sipujju ing, malaclopó ing, bőujju ing készült. Asszonyoknak bokrosing, "szük-ümög, imög". A bokrosing ujját himezték, elejét nem. Minden ruhaneműt nagy gondossággal készítettek. A század-fordulókor divatba jött diszesebb öltözeti kellékeket, csak néhányan tudtak készíteni a falu asszonyi közül. Toth Istvánné és Cserti Jánosné készítettek kontyot. Hátrakötőt többen is készítettek, mivel egyszerűbb az elkészítési módja. Ilyen a tilángli kendő is. Mindhárom bóti anyagból készült. A blúzt varrónők készítették, az egyszerűbbet házilag varrták. 1910 körül a feszes hátú blúz, bubos újjú, eleje rakott, félháta vászonnal bélelt, nehéz varrás technika. Ez a munka tudást és hozzáértést igényelt. Ügges asszonyok igyekeztek meg is tanulni.

1900-as évek elején már géppel is varrtak, de a kézi varrást nem szorította ki teljesen. A varrógép elterjedésekor a lányokat varrodába küldték télen. Többsége Csurgóra járt. Kevés olyan asszony van a faluban, aki nem tud géppel varrni.

A vászon festésével is foglalkoztak házilag. Gubacs lébe festettek. A gubacsot megfőzték, kevés ecetet, sót tettek a festőlébe. Ebbe áztatták a vásznat, melytől

fekete színt kapott. Akadt olyan is aki a réti csapásba, iszapba tette a ruhát festés után párnára, hogy sötétebb legyen a vászon színe. Csurgóra is hordták festetni vásznaikat. Ismert ruha festő Pásztor Istvánné. /Volt több ruha festő is Csurgón./ Aki még virágmintát is nyomott a már megfestett vászonra. Fára rögzített vasból virág. Ezt nyomták a vászonra. Sűrűbb, vagy ritkább távolságokra. Kisebb, és nagyobb virágmintával. Tartóssága két, három mosást birt el. Többszöri mosás után fótos, csúnya lett a ruha. 1914-ben volt ez, mert nem lehetett ruhához jutni és így diszítették az anyagot.

Szóljunk néhány szót a szennyes ruha tárolásáról és mosásáról. A kamrába volt egy rúd arra rakták a szennyes ruhát. Hetenként váltották a ruhaneműt, és havonta egyszer, esetleg előfordult, hogy kétszer mostak. Kisebb létszámú családok közösen mostak. A párolásnál jó ha több ruha van. Hamuslugba párolták, patakon mosták. A tiszta ruha tárolási helye az 1800-as években tulipános láda, és sublót. Az 1900-as években sublót és szekrény - "sifonér" /Fotózásra nem került sor. Elrepegették az elkopott ruhát penlenkának, kapcának, és keskeny csikokra hasogatva pakrócot szóttak belőle.

A férfi öltözet ismertetése az átalakulás sorrendjében. Kezdve az 1800-as évektől. Télen: bőgatya, vászon-ing, melles, vászonkötény, szijjas bocskor - "föltekerős bocskor". A szij alatt vászonkapca volt, mellyel térdig csavarták be a lábukat. Bundát, süveges kucsmát és szűrt viseltek hozzá. Nyáron: bőgatya, sipujju ing, kötény, fekete mellény, fekete kalap és simabocskor. Nyáron legtöbbit mezitláb jártak.

1920-as években tavasztól ősziig még bőgatyát viseltek, de télen már áttértek a posztóból készült ruhára. Hétköznapi feketére festett vászon ruhát vettek fel. Házi vásznat megfestették Csurgón, és otthon házilag varrták meg. A kabát úgy szintén festett vászomból készült. Télen bekecset viseltek hozzá.

Érdekes megfigyelni az 1904-ben született kisfiú ruházatának átalakulását. Kis "imög", vászonból, pelenka szintén vászonból, és párna közé teknőpólyába tekerték. /"Röngő székön röngették"./ /Teknőpólyát 1909-ben a falubeli parasztok elhagyták, nem használták./ Ölbéli korába hétköznapi főstökék ruha mellesen megvarrva - "mellesen megszötték", bokros volt az alja, és "repétött" bugyit viselt. Ilyenbe járt hétköznapi 10 éves korig. Ünnepnapi bőgatyát, gazdagon kivart inget, kötényt, nyakravalót, mellényt, télen félkabátot viselt hozzá. Nyáron bocskor, és csizma. Télen csizma. /Az első ünnepi ruhát a kereszt-szülők vették./ /Az első bőgatyát ekeszarván atták a gyerekekre, hogy jó szántó legyen./ 15 éves koráig járt bőgatyába. később csak néha vette fel, nagyszülei parancsára. A posztó anyag térthódított, és szivesebben viselték a fiatalok a belőle készült ruhát. A posztónadrág alatt házilag szőtt vászonból készült gatyát viselt. Amit kézzel varrtak, tüelejbe varrással és vissza rászegték. Szövetből készült öltönye is volt. Ehhez márbóti inget, és magasszáru cipőt viselt. Télen viszont továbbra is a posztóból készült ruha, csizmával való viselete maradt meg. Ma a mai időknek megfelelő ruhát visel, de még falusi jelleggel.

Az öregek kihalásával - 1930-1940. körül mindinkább eltűnt a házi vászonból készült ruhadarabok viselete. Még ugyan előfordult 1961-ben, hogy bőgatyába vászon ingben temettek el idős bácsit. Természetesen kívánsága szerint tették.

A női viselet öltözet ismertetése az 1800-as évektől kezdve. Házi vászonból szoknya, vászon-péntő, bokrosing szintén házi vászonból, kötény fehér és fekete színű. Fejükön fekete kendő homlokra kötve szorosan - "fejszorétossan", és rá a vászon kisruha, melynek kétvége diszitett. Télen hosszú rojtú kendővel, /szabad karral/ majd később fekete posztóból készült bájkóval. Ünnepre csizma, /télen/ Nyáron: ünnepre magasszáru cipő, hétköznapi bocskor, de mezitláb is jártak.

Az 1908-ban született kislány ruháinak átalakulása. Vászon kising, de már sifonból készült ing is volt. Melles szoknya hétköznapi díszítés nélkül kékfestő anyagból. Ünnepre mizlis nyakú ruha 6 éves korig, de az is előfordult, hogy már 3-4 éves korban kasmír szoknya, kasmírkendő, bokrosing, csipkével pántlikával díszített kötény. Melyet a keresztszülőktől kapott kereszteléskor ajándékba. Bokáig ért a szoknya. Gombos harisnya, magas szárú cipő, hétköznapi bocskor. Péntő kislányoknak 3-4, idősebbeknek 5-6 db. . Sifonból készült a péntő, farkasfoggal, csipkével és slingeléssel díszítve. /Alsóneműt bugyit nem viseltek.//30-as években jött divatba./ Mikor iskolába kezdett járni, hétköznapi "karékos szoknya", "röpülő blúz", félkötény. Nyáron kékfestőből, télen pargét anyagból. Vasárnap kasmír szoknya, vagy delin szoknya, kasmír kendő, melyből volt kisebb és nagyobb méretű, bokrosing, díszes kötény fekete alapon csipke és pántlika rátéttel. Ünnepre, télen, nyáron magas szárú cipő, nyáron bocskor. A lányoknak pántlika volt a hajukba. Férhezmenés után atlaszé, és bársony anyagból is készült ruha - szoknya, blúz, és kötény. A kasmírból készült ruha időskorig megmaradt. A kornak megfelelő színnel. A beliner kendő fontos tartozéka volt a bőszoknya viseletnek. Egész fiatal kortól, idős korig egyaránt. Természetesen télen viselték. Az itt említett ma is bőszoknyát visel, hozzá illő ruha tartozékkal.

Piros alsószoknyát 1920-as évektől viseltek az asszonyok. Nagyobb részt hétköznapi, de volt aki vasárnap is. Pargét anyagból készült, alján különböző színű pántlikával.

A menyasszonyi felsőruházat sok színűsége váltogatta egymást az 1900-as évek elején. Készült atlaszé anyagból, fekete alapon rózsaszín mintás, gazdagon díszített fekete kötény, színes koszorú a fejen és fél cipő. A kasmír kendőt mindegyiknél használták. 1923-ban esküdt menyasszony ruhája a következő összeállításban: égszínkék selyem alapon fehér rózsaszín szoknya, fehér szövet blúz rózsaszín és kék himzéssel, fekete selyem kötény, - fekete csipkével és

betéttel, fehér kasmir kendő, Szent György virágból és apró színes virágokból készült tornyos koszorú./múvirágból/. Csokor nem volt. Külön menyecske ruhát nem készítettek. Azt vette fel amit a vőlegénytől kapott ajándékba. Teljes öltözetet szoktak venni. Efélkor menyecske kontyolás. /A konty színes virágokból, és pántlikából készült. Vászorra rádolgozva, és kontyúvel ellátva.

Szorosaan kapcsolódva a témához, említtem meg a staférungha kapott szőttesek mennyiségét. Természetesen ez is eltérő, ki többet, ki kevesebbet kapott.

Egyik változat: 20 abrosz, 20 tűrűköző, 30 szakajtóruha, 3 vékaruha, 10 kosárruha, 10 lepedő, 2 halottas lepedő, 40-50 m. /rőf/ végvászón /döngvászón/. Ehhez jött még a vőlegény részére készített 11 gatya, 11 ing, melyet a rokonság segített megvarni. /Páratlan számunak kellett lenni az ajándéknak, hogy szerencsés legyen a házasság./

A második változat: 40 abrosz, 30 tűrűköző, 30 szakajtóruha, 15 kosárruha, 5 vékaruha, 2 halottaslepedő, 12 lepedő, 3 döngvászón /darábonként 50 m. /rőf/, 15 vászoning, 15 gatya,

Ez természetesen csak a vászonból készült staférungha.

A vőlegény nem vitt staférunghát. A lánynak volt kötelessége ellátni a házat vászonneművel.

Végezetül megemlítem a férfiak szerepét mindezen munkákban.

Közös erővel épített múlt. A nehéz munkához nélkülözhetetlen volt a férfi segítség. Különösen a kender és len termelésénél és áztatásánál vállalták magukra a nehéz fizikai munkát. A szövéshez, fonáshoz nélkülözhetetlen szerszámokat is férfiak készítették. Az egyszerű munkaeszközöket, mint pl. a törő, tiloló, áspafa, guzsaj, vetélő, motolla, nyist, készítéséhez minden falubeli férfi értett, legalább is igyekezett megtanulni. Viszont a több tudást és ügyességet igénylő szövőszéket csak néhányan készítettek.

1925-ben egy szövőszéket 5 g búzáért, vagy ennek megfelelő pénzbeni értékért készítettek a mester emberek. Rökkát mesternél rendelték, vagy vásárba vették. Csurgón Pataki, és Novák nevezetű mesterek készítettek rokkát. A legelterjedtebb a cseh és magyar rokka volt. Bordát vándor kereskedőktől "bordásoktól" vettek. A munka eszközöket faragással díszítették.

A szerszámok készítését megosztva bár, falusi barkácsoló és mester ember között, mindenképpen ügyeskező férfiakra volt szükség, hogy a szövéshez, fonáshoz szükséges szerszámokat elkészítsék. Ezáltal készítettek maradandó szőttest a jövőnek is a falusi asszonyok.

Munkámat egy rövid gondolatommal zárom.
Föld, mely életet adsz! Múlt, mely emberré nevelsz!
Századok küzdelme a civilizált élet.- Tükörképlegyen
mindenkinek.

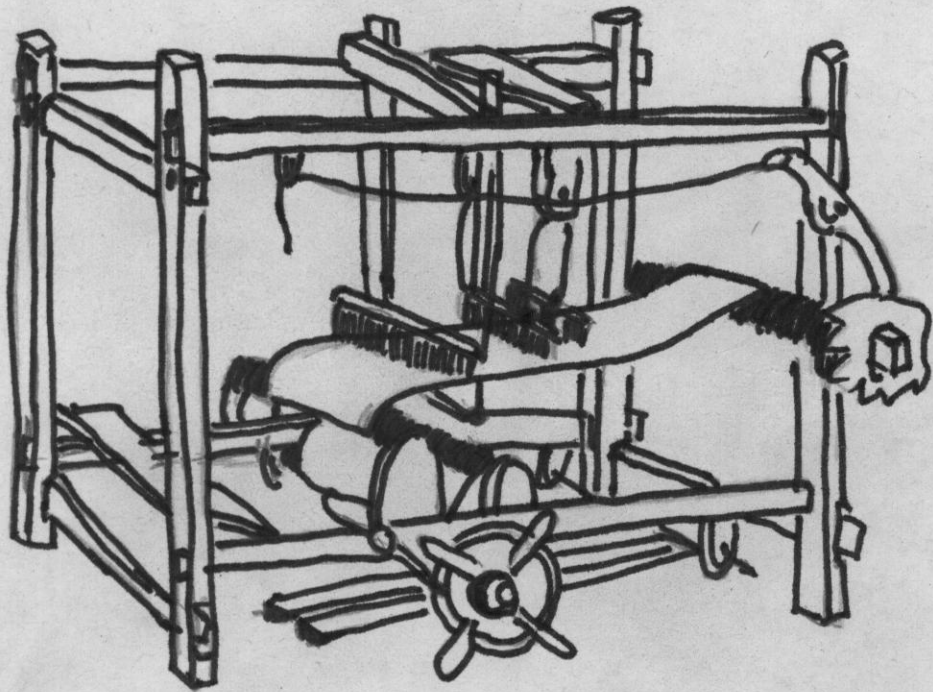
Munkámhoz segítséget nyújtottak adatközlésükkel:

Kovács Józsefné Csurgónagymartoni lakós

Soós Jánosné - " -

Tóth Jánosné - " -

Minhárman 1900. - 1910. között születtek. Elmondásuk alapján sokat fontak, és szőttek.

1. ábra. Szövőszék

2. ábra. Abrosz,-
Kovács Jánosné
szőtte, az 1930-
as években.

19.953

3. ábra. Abrosz kö-
zépre való terítő.
Kovács Jánosné
szőtte az 1930-
as években.

19.954

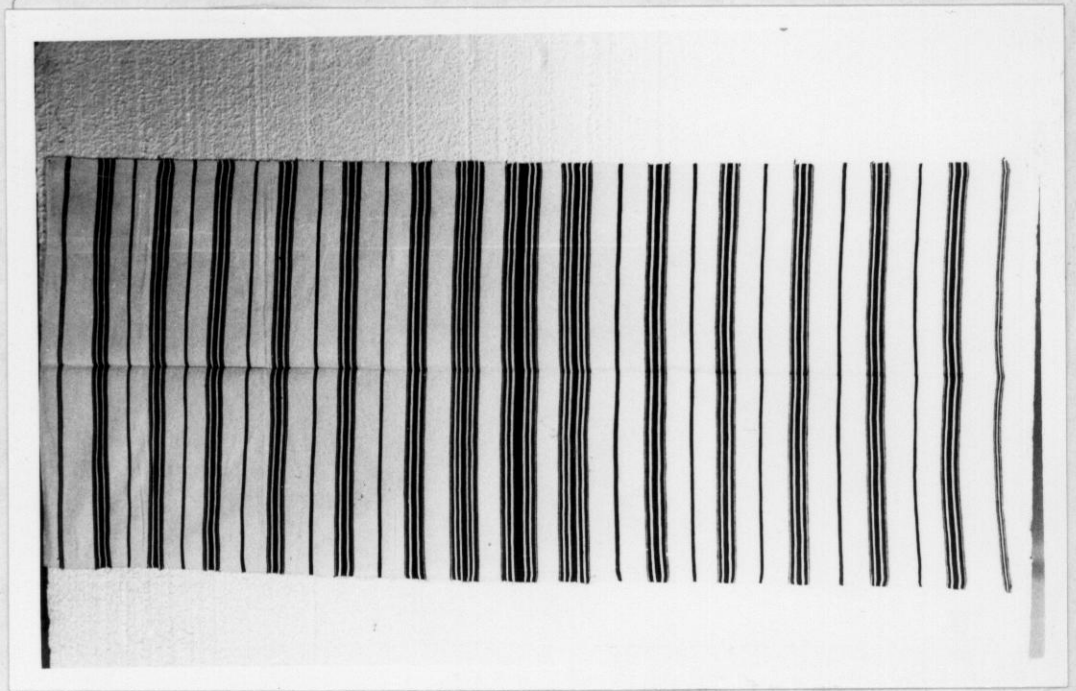

19.96411-2

4. ábra. Kosárruha
Nagy Ferencné
szőtte az 1920-
as években.

5. ábra. Szakajtó-
ruha.
Nagy Ferencné
szőtte az 1920-
as években

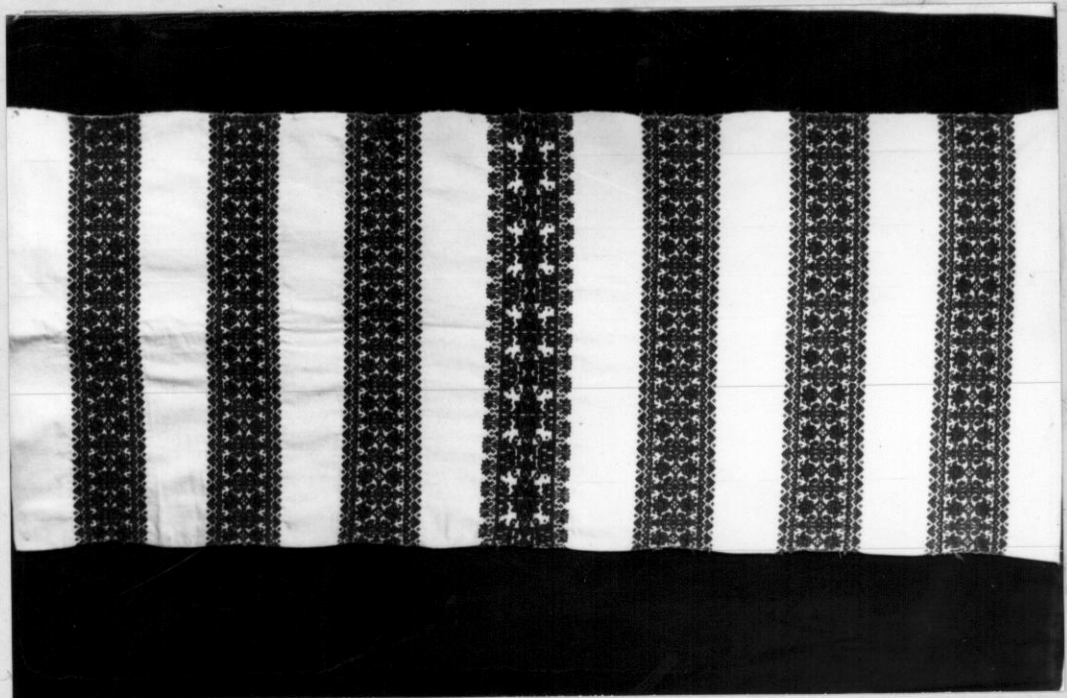

19.958

6. ábra. Vékaruha /sikfejtős/
Varga Andrásné szőtte az 1880-as években.

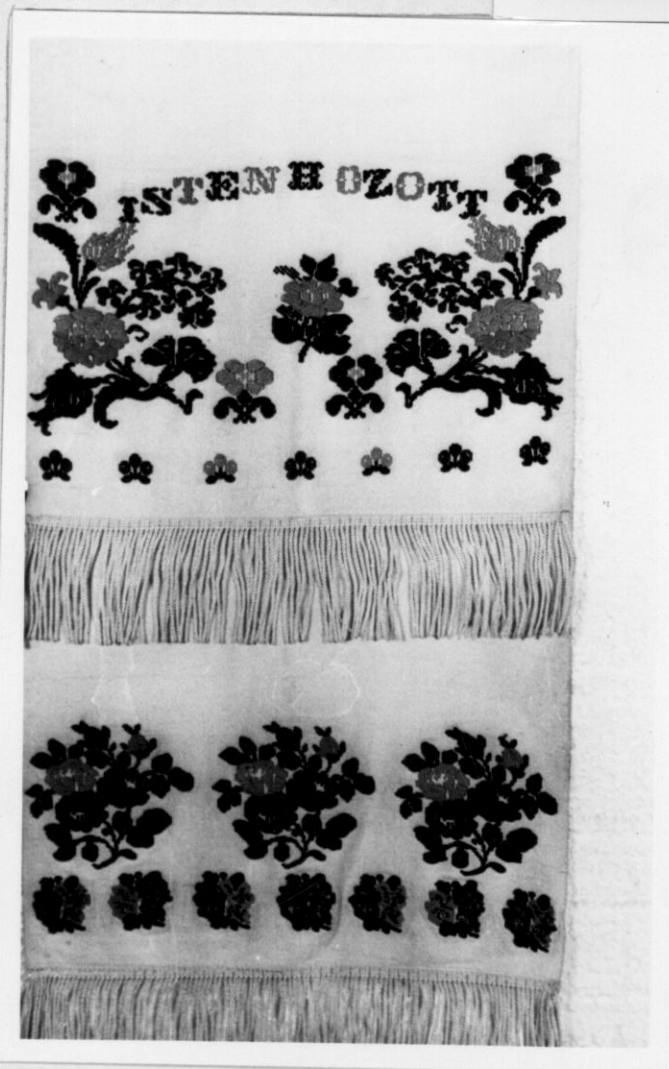
7. ábra. Vékaruha /felszedéses/
Varga Andrásné szőtte az 1890-es években.

19.969

8. ábra. Diszkendő /a fehér
gyászgarniturából/.
Kovács Ferencné szőtte
1840-ben.

9. ábra. Diszkendő
/Több színű pamut-
tal mintázva./
Kovács Jánosné
szőtte az 1930-as
években.

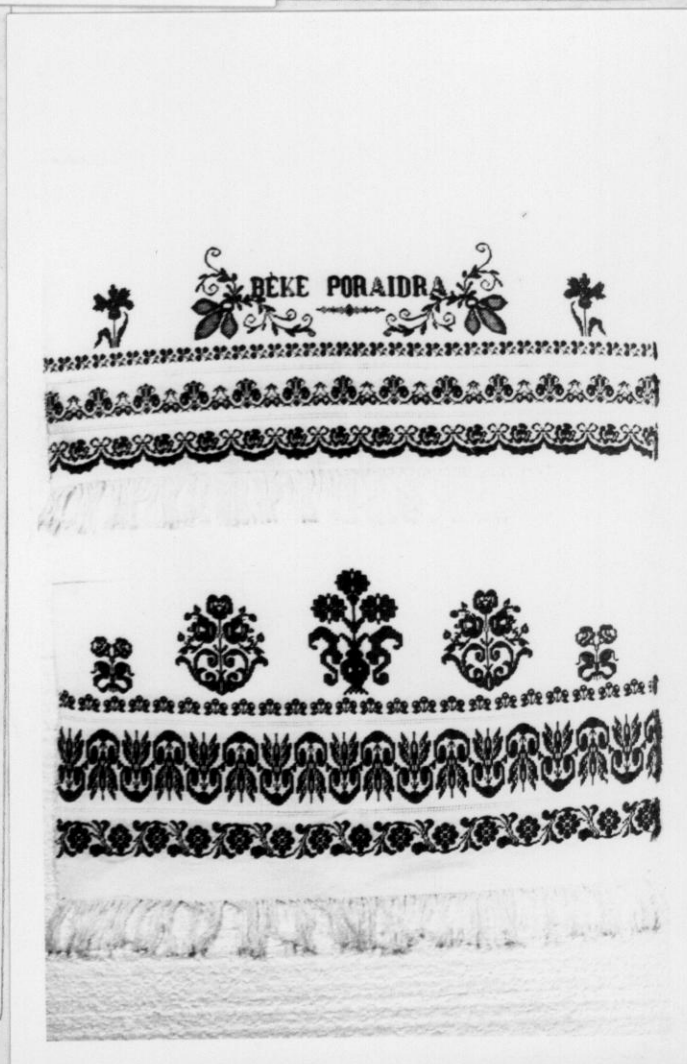

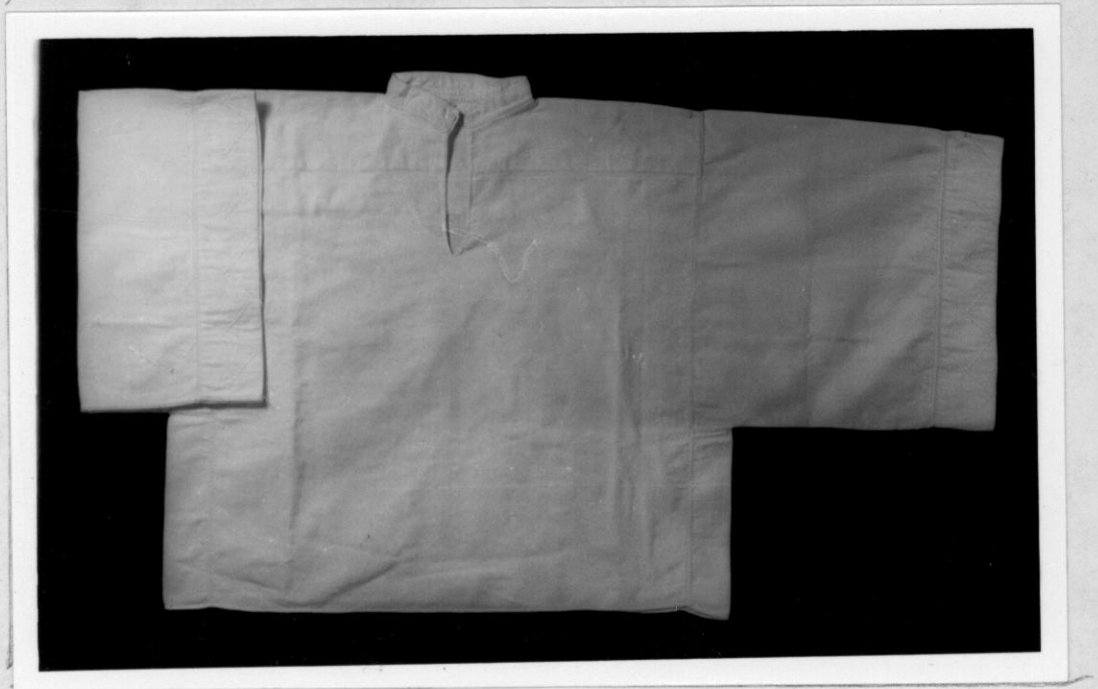
10. ábra. Tükörruha
/Kék pamuttal
mintázott gyász-
garniturából/
Kovács Jánosné
szőtte az 1930-
as években.

19.950

11. ábra. Diszkendő
/Kék pamuttal mintázott
gyászgarniturából./
Kovács Jánosné szőtte
az 1930-as években.

19.955

12. ábra. Sipújju férfi ing. /Házivászonból készült 1800-as években./ Kézi varrással.

13. ábra. Bokrosing. /Házi vászonból készült az 1800-as években./ Kézi varrással.

14. ábra. Csurgónagymartoni család fényképe 1910-ben készült. /A kislányon mizlisnyaku ruha./

15. ábra.
10-12-éves lányok
népviseleti ru-
hába. /Zsebkendő
a kézbe diszként
szolgált.//1912./

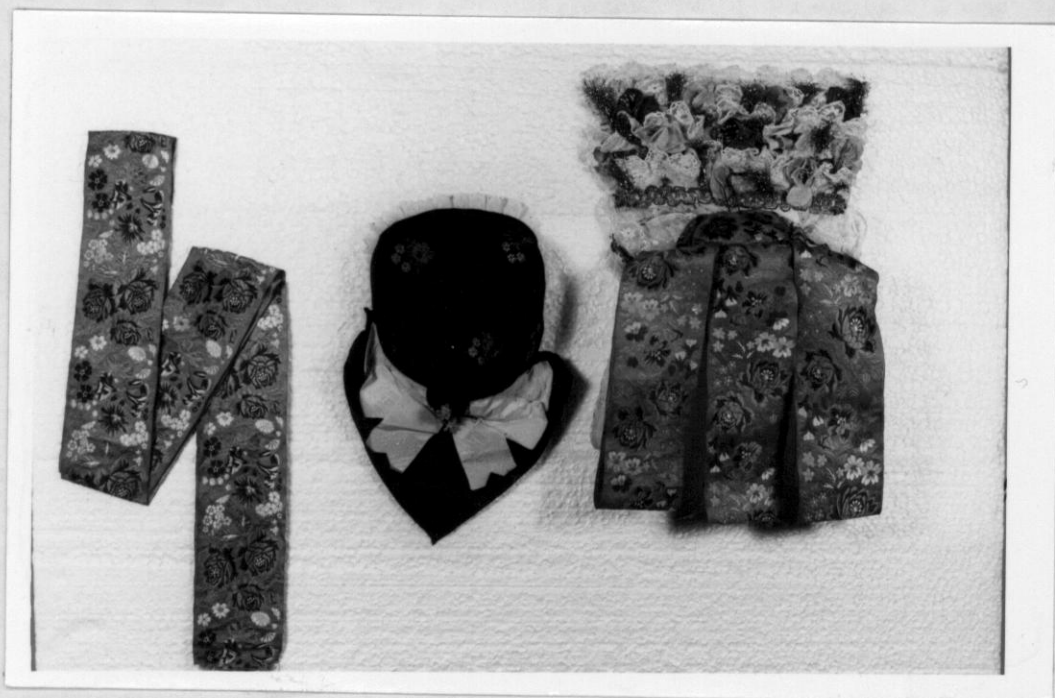

19.963/1-2

16. ábra. Csurgónagymartoni népviselet.
/1930./

17. ábra. Csurgónagymartoni női fejdíszek.
/Pántlika, hátrakötő, és konty./
/Század forduló./

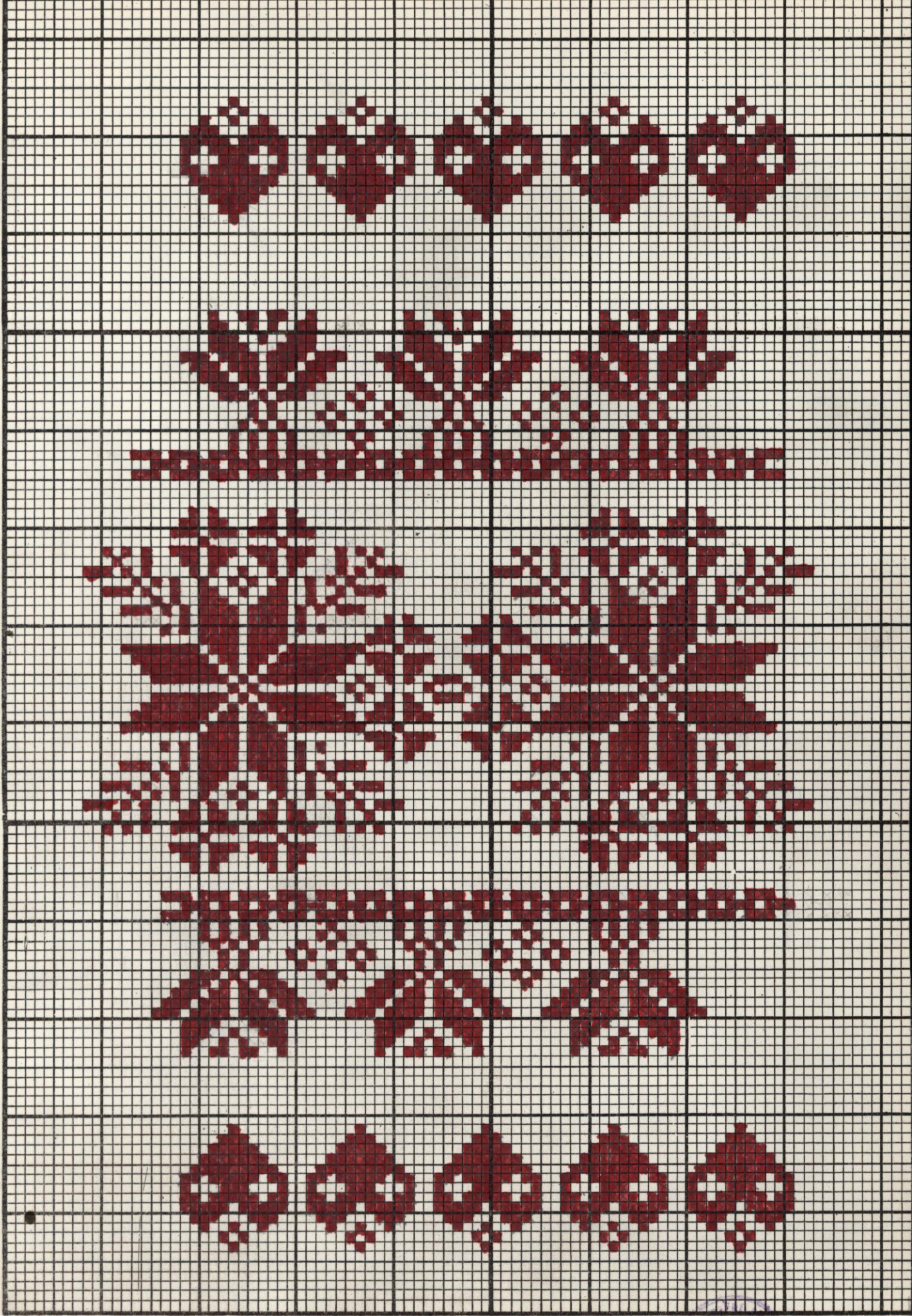
19.952

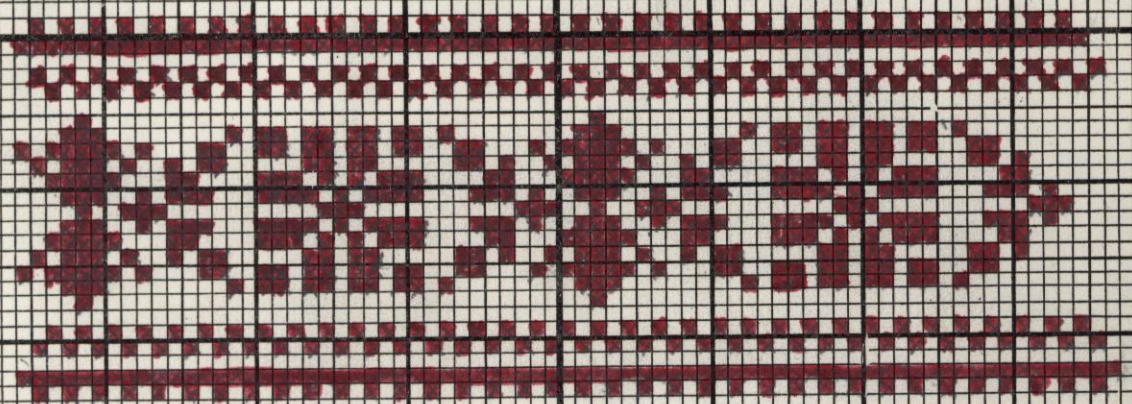
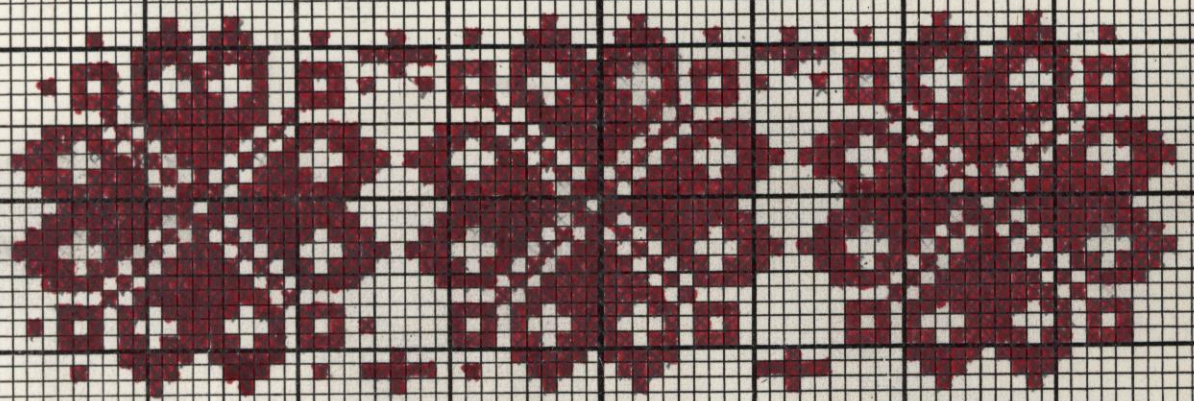
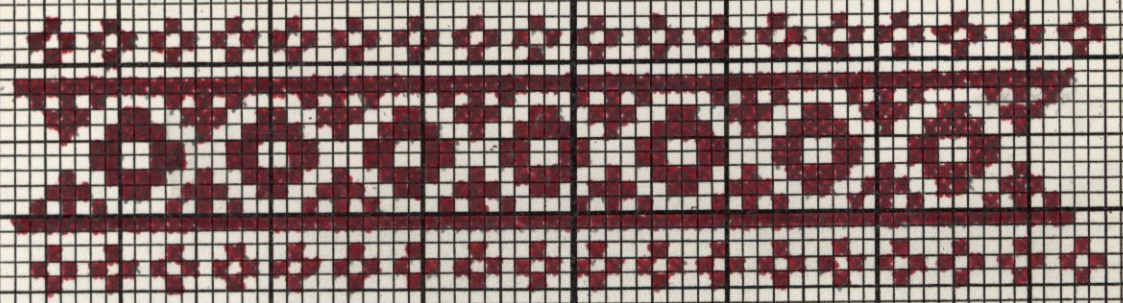
18. ábra.

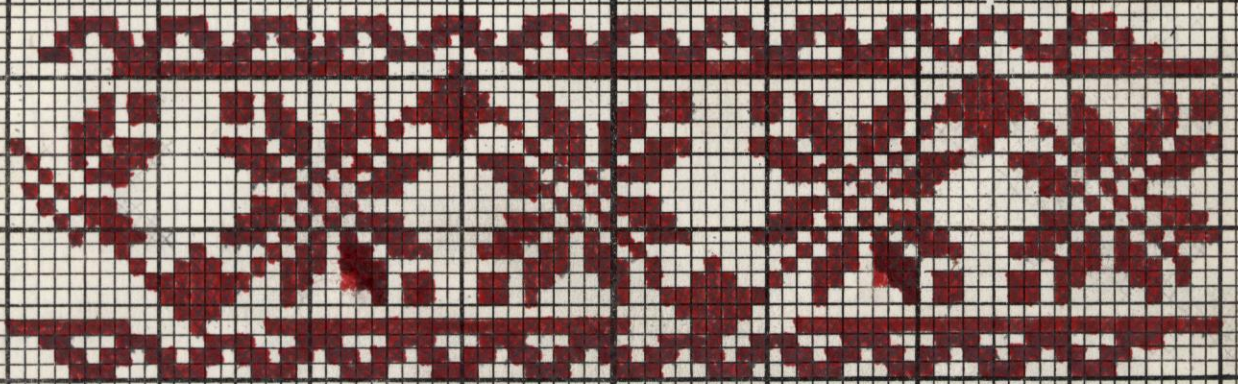
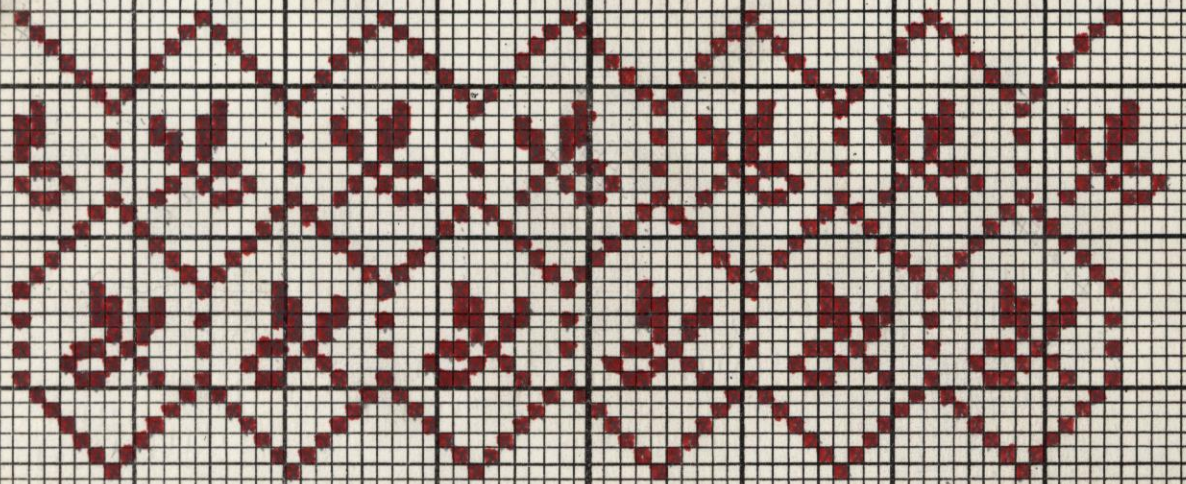
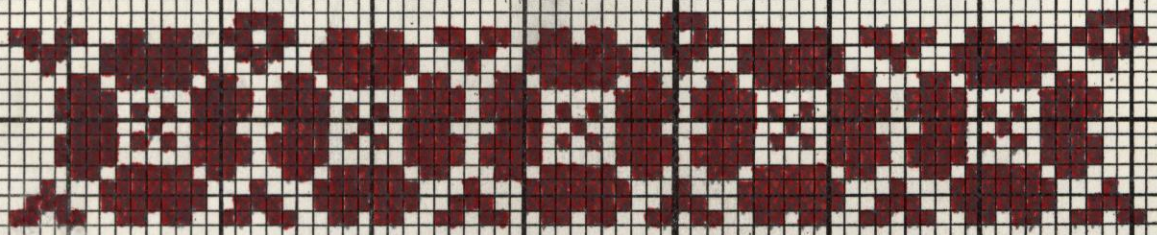
1930-as évektől a fehér
Menyasszonyi ruha jött
divatba.

19. ábra.

Ünnepi viselet.
/1930-as évek/ - Ez a
változó időszak./

V Á Z L A T.

- I. Bevezetés
- II. A kender és a len termelése.
 - Kender és len áztatása.
 - Kender és len kikészítése.
- III. Fonás.
- IV. Tekerés .
- V. Fonál mosás.
- VI. Motóllázás.
- VII. Fonálvetés a forgóra.
- VIII. A szövőszék beállítása, felszerelése.
 - A szövés menete.
- IX. A házi szőttesből készült használati darabok bemutatása.
 - Mosása
 - Tárolása.
- X. Öltözködés - Népviselet.
- XI. Férfiak szerepe mindezen munkákban.
- XII. Kép melléklet.
 - Szövés minták a csurgónagymartoni mintafüzetből.

4242

